

Пилипенко Ю. Л.,

студентка

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Науковий керівник: Коломісць О. В.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри слов'янської та романо-германської філології

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Російська збройна агресія, яка розпочалася у 2014 році і повномасштабно розгорнулася у 2022 році, вивела питання національної ідентичності українців на перший план. Відмова від російської культури, важливість збереження українського тепер озвучуються не лише в контексті українськості, а й з особливим значенням – маркер відокремлення від ворога “свій-чужий”. Школа, як осередок розвитку й прямого впливу на розвиток майбутнього Української держави, отримала низку викликів. Якщо раніше складовою навчальних програм стояло виховання патріотизму й любови до держави, то зараз їх виявилось недостатньо для протистояння ворогу й збереження свого. Саме формування національної ідентичності сьогодні є одним із ключових рушійних чинників розвитку Української держави. Якісне впровадження його як комплексного елементу у всіх ланках шкільного навчання визначить подальшу долю життя й прогресу всіх професійних галузей.

Уроки української літератури – одна з найбільш багатофункціональних можливостей для впровадження системи формування національної ідентичності. Чинна програма української літератури має на меті “формування компетентного читача; підвищення загальної освіченості молодого громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння прилучатися через художню літературу до фундаментальних цінностей, культури, розширення культурно-пізнавальних інтересів школярів; сприяння всебічному розвитку, духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації особистості в сучасному світі; виховання національно свідомого громадянина України; формування і ствердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загально-людських цінностей” [2, с. 3]. Серед ключових компетентностей у більшості творів зазначено розкриття проблем національної

свідомости, патріотизму, зрадництва, історії рідного краю, суспільно-політичного дискурсу, теми України в житті митців. Але разом із цим існує певна призма, крізь яку педагоги висвітлюють канони письменників і текстів, і вона лише оглядово демонструє українську літературу. Перед нами постає більше й глибше завдання. Практика в школі, робота з матеріалами приватних шкіл для підготовки до ЗНО, робота з учнями різних вікових груп у фасилітаційному напрямі, показала, що питання формування національної ідентичности на уроках літератури, попри розробки Нової української школи та мету програми Міністерства освіти й науки України, є “незавершеним проектом” [1, с. 73].

Активні форми навчання, якісно, свідомо побудовані курси української літератури, нові сучасні добірки текстів для позакласного читання, виведуть формування національної ідентичности в школярів на передній план. Ця робота передбачає індивідуальну орієнтованість на кожного учня, вихід на органічне усвідомлення через власні мистецькі уподобання, опрацювання шляху письменників не лише крізь призму переліку дат, а й життя митця в контексті України, вивчення історичної лінії в маловідомих деталях, чесні діалоги й дискусії про відмову, зміну ставлення до російської культури.

Складність роботи полягає в тому, що питання національної ідентичности, без уроків і домашніх завдань, уже підняли росіяни. Їхня культура зараз живе у свідомости, охоплює кожную соціальну мережу, і часто учні різних вікових категорій можуть навіть не розуміти різницю між нею та українською. Новий погляд на процес навчання української літератури й ґрунтовна робота над вибором кожного твору сформує те, від чого залежить доля майбутнього Української держави.

Список використаних джерел:

1. Удовиченко Л. Проблема культурно-національної ідентичности та шляхи її вирішення в новій українській школі : збірник наукових праць. Київ, 2023. № 37. С. 70–75.

2. Українська література: програма для загальноосвітніх навчальних закладів Міністерства освіти і науки України від 2017 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf>

3. Слижук О. Формування національної самосвідомості учнів у процесі навчання літератури в 5-6 класах НУШ. Національна ідентичність у мові та культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. О. Г. Шостак. Київ:Талком, 2023. С. 372–381.